

Godište XLVI. Broj 3
Srpanj — Rujan 1976

»Cilj svete glazbe je slava
Božja i posvećenje vjernika«
(SC, VI, 112).

Liturgijska glazba — a pjevanje posebno — nužni je i sastavni dio svečane liturgije: ideal što ga postkonzilska svečana liturgija želi postići. Preko saborske konstitucije i drugih liturgijskih odredaba Crkve želi liturgijsko pjevanje ojačati; zato promiče škole za crkvenu glazbu, gregorijansko pjevanje gaji i priznaje kao svoje vlastito, vokalnu klasičnu polifoniju smatra dijelom svoje slavne glazbene baštine, prihvaća suvremeni glazbeni izričaj, crkveno pučko pjevanje uvodi u liturgiju da prisutni narod može što djelatnije sudjelovati kod liturgijskih čina.

Saborska konstitucija »Sacrosanctum Concilium« na više mjesta ističe važnost liturgijskog pjevanja koje molitvu čini ugodnijom, podupire jednodušnost prisutnih vjernika, obogaćuje većom svećanošću svete obrede.

Pjevanje u liturgiji je nezamjenjivo i u ljubavi povezuje svu braću u Kristu. Tko kod liturgije pjeva osjeća da pripada katoličkoj Crkvi, na poseban način povezuje se s kršćanima cijeloga svijeta te ujedinjuje s njezinom nevidljivom glavom — Kristom. Dapače, liturgijsko je pjevanje — iskreni i osvjedočeni izraz vjere i molitve — veliki sudionik spasenja.

Zato nam je jasan poziv Sv. Oca da »liturgijske svečanosti s narodom nikada ne budu bez barem nešto pjevanja«. Sc. Otac nastavlja: »Liturgijska glazba vjernike podiže Bogu, zadovoljava njihove intimne težnje, učvršćuje njihovo zajedništvo u vjeri i ljubavi«.

Kada pjevati? —

Crkva želi da se pjeva preko čitave liturgijske svečanosti. Ipak postoje razni stupnjevi po kojima

Glazba u liturgiji

Anđelko Milanović

će se razne župske zajednice ravnati u svojim praktičnim mogućnostima.

Instrukcija »Musicam Sacram« nabraja stupnjeve sudjelovanja, savjetuje a ne naređuje koji se dijelovi mise mogu a ne moraju pjevati. Određuje najminimalniji način sudjelovanja pjevanjem, kad se može nešto više pjevati i koje je svečano-idealno liturgijsko slavlje s pjevanjem (MS 29-31):

Na prvi stupanj spadaju: —

- u obredima ulaza:
— pozdrav svećenika s odgovorom puka, molitva.
- u bogoslužju riječi:
— usklenci kod Evanđelja
- u bogoslužju žrtve:
— darovna molitva, predslavlje s uvodom i »Svet«, završna doksologija kanona, Gospodnja molitva s uvodom i dodatkom, »Mir Gospodnji«, popričesna molitva, obrazac otpusta.

— Na drugi stupanj spadaju: —

- »Gospodine, smiluj se«, »Slava« i »Jaganjče Božji«,
- Vjeronanje,
- molitva vjernika.

— Na treći stupanj spadaju: —

- pjesme kod ophoda za ulaz i pričest,
- pjesme poslije čitanja ili poslanice,
- Aleluja prije Evanđelja,
- darovna pjesma,
- odlomci iz Svetoga Pisma, osim ako ne izgleda da ih je bolje pročitati a ne pjevati.

Mjerilo po kojem se izabire glazba i pjevanje —

Prvi i temeljni kriterij što treba pjevati jest liturgija: njezina uzvišenost i primat.

U prvom poglavlju saborske konstitucije o Sve-toj Liturgiji (SC) nalazimo tri značajna broja glede liturgijske glazbe. — Krist je prisutan u svim činima Crkve, ali je On na osobiti način prisutan u liturgijskim činima: »Stoga je svako liturgijsko slavlje — budući da je ono djelo Krista svećenika i njegova Tijela, koje je Crkva — u najpotpunijem smislu sveto djelo, i s njim se, s obzirom na isti naslov i isti stupanj, po djelotvornosti ne može izjednačiti ni jedan drugi čin Crkve« (SC, br 7).

— Zemaljska je liturgija tako uzvišena, lijepa i plemenita da je ona kao unaprijed »predokus nebeske liturgije« u kojoj anđeli i sveci pjevaju hvale Trojedinome Bogu i nadamo se da ćemo se i mi k njima pridružiti u nebeskom Jeruzalemu (SC, 8).

— Iako liturgija nije jedina djelatnost Crkve, ona je »vrhunac« ka kojemu teži djelatnost Crkve i ujedno »izvor iz kojega proističe njezina snaga« (SC, 10) i bogatstvo.

Da bi liturgija postala najuzvišenija djelatnost Crkve, ona je u koncilskim, postkoncilskim i drugim dokumentima odredila i propisala sve što se odnosi na liturgijske čine. Propisala je: riječi (tekst), kretnje, mjesto, odjeću, predmete, dapače i muk. Ako i pripušta koju slobodu, ona joj određuje granice i duh njezine upotrebe.

Budući je temeljna značajka liturgije da je uzvišena, onda glazba koja prati liturgijske čine mora biti:

» LIJEPA «

Glazba surađuje s liturgijom koja je uzvišena; zato i glazba mora biti uzvišena, lijepa i plemenita. Liturgijska glazba priprema i olakšava susret čovjeka s Bogom. Osnovni temelj svake umjetnosti jest istina, ljepota i plemenitost. Ako je glazba nužni i sastavni dio svečane liturgije, ona vršeci svoju službu — sacrosanctum misterium — susreta čovjeka s Bogom, koji je apsolutna savršenost i ljepota, zahtijeva od čovjeka da odgovori Bogu — iako je ograničen — vlastitom savršenošću i ljepotom. Bogu treba dati i posveti što je u čovjeku najsavršenije i najplemenitije.

Glazbena umjetnost je duhovna vrednota i njezina funkcionalnost u odnosu na liturgiju bit će intimni napor duha u svetim tajnama. Kad bi se liturgijska glazba odrekla svoje težnje za lijepim, ostala bi bez duha, i liturgija bi postala prazna, bez duše, bez sredstava koja bi je sublimirala.

»Kult Gospodnji, svete riječi koje velom pokrivaju tajne i pače otkrivaju na neki način strahovite i otajne nadnaravne stvarnosti, moraju biti, ukoliko je to moguće svakome stvorenju, obučene u savršene glazbene oblike. Ne može se i ne smije zanemariti nikakav napor da bi se postigla ona savršenost oblika i svetost koja pristoji liturgijskoj glazbi« (Pavao VI., 23. rujna 1972).

Liturgija potiče vjernike da »nasićeni vazmenim otajstvima budu složni u bogoljubnosti«, ona moli da »životom vrše ono što su vjerom prihvatili«. Kad bi liturgijska glazba u izboru i izvedbi za vrijeme liturgijskih svečanosti dostigla savršenstvo i duhovnu dubinu da svetošću i ljepotom naviješta

evandeoske istine, vjernici bi kod njih živo i djelatno sudjelovali i crpili snagu za svoj duhovni život.

» SVETA «

Svi saborski, papinski i crkveni dokumenti kad govore o liturgijskoj glazbi nazivaju je »sveta glazba«. Glazba samo po sebi ne može biti sveta. Ona po svojim unutarnjim načinima i značaju može proizvoditi svete učinke i kao takva može biti nužni i sastavni dio liturgije. Značajke liturgijske glazbe jesu: iskrenost, čistoća melodije, neprenapregnuti ritam, harmonija, instrumenti koji ne služe samo u profane svrhe itd. Način na koji se izvodi liturgijska glazba uvijek mora biti različit od onoga kojim se izvodi profana, kazališna, koncertna, laka i zabavna glazba.

»Kao što riječ koja nam prenosi Božje Tajne ne može popustiti pred nedosljednostima koje iskrivljuju ili smanjuju vrijednost vodiča i tumača svete stvarnosti, tako i glazba koja prati riječ mora biti do najvećeg stupnja takva da podupire njezino duhovno prodiranje. Ona ne može imati oblike koji su u protivnosti s božanskom veselom viješću ili da se služi načinima i glasovima koji su bliski s bilo kakvim izražajima rješavanja ili zabave ili koji rastresaju duše vjernika od razmatranja nebeskih istina. Stoga će morati — kako se kaže — u lakšim oblicima tražiti pristup sposobnosti naroda ili u onim težim koji se povjeravaju vještini zborova da postignu svoj cilj: objaviti Boga čovjeku i podići čovjeka Bogu« (Pavao VI., 1974).

U svim crkvenim dokumentima koji govore o liturgijskoj glazbi osjeća se jasna težnja da je najznačajnije obilježje koje se odnosi na liturgiju i koje Crkva ljubomorno čuva upravo svetost crkvene glazbe. Zato iz djelatnosti Crkve logično slijedi i opomena Sv. Oca da liturgijska glazba uistinu mora biti — sveta. Desakralizacija ide za tim da za najuzvišeniji liturgijski čin — sveta misa — ne treba: posebno misno ruho, sveto mjesto (oltar), biblijski i liturgijski tekstovi, liturgijska glazba itd. Liturgijska obnova ne smije biti sinonim desakralizacije svijeta: »stoga valja sačuvati dostojanstvo i ozbiljnost i svetost obreda« (III. Uputa o liturgiji, 5. rujna 1970).

Pavao VI. u nagovoru opominje ss. orguljašice da u liturgijskoj glazbi »niti je sve valjano, niti je sve dozvoljeno, niti je sve dobro« i zato: »sveto se mora spojiti s lijepim u skladnoj i svetoj sintezi«, i treba napraviti dobar izbor da skladbe »ne budu nadahnute na toliko promjenjivoj modi kojoj često nedostaje i duhovna i umjetnička vrijednost« (15. IV. 1971).

Razbor u odabiranju prikladne glazbe za liturgijske svečanosti — lijepa i sveta — ima za cilj da zaštiti liturgiju od profanacije i desakralizacije, te da joj pruži i sačuva svetost i sakralnost. Sveta misa, sakramentalne svečanosti i božanski časlov srce su i duša djelatnosti Crkve.

Svećenik, pjevački zbor i skup vjernika kao djelatni članovi liturgijskih svečanosti svetom činom moraju prisustvovati s razumijevanjem, duhom vjere i poniznosti da bi se mogli duhovno obogatiti blagom vjerskih istina. Svi skupa će se osjetiti kao ujedinjeni narod Božji koji na dostojan i svečan način prinosi dostojnu žrtvu novozavjetnu Gospodinu Bogu na slavu i ovdje na zemlji pjeva hvale kao »predokus vječne, nebeske liturgije«.